

Polomské novinky

Mesačník občanov obce Polomka • Ročník XXXI • 16. september 2021 • Nepredajné

9

Dnes v čísle:

■ ŠKOLKARSKÉ OKIENKO

■ LETO PRIALO

REKONŠTRUKČNÝM PRÁCAM

■ HOREHRONSKÉ DNI

SPEVU A TANCA

■ ŽIVOT NA HORÁCH JE POMALŠÍ

Pozývame do divadla

Piatok 17.9.2021 o 19.00 hod

predstavenie DONKYCHOT

Kto by už nepoznal večný príbeh Dona Quijota. Má v dnešnej dobe zmysel bojovať s veternými mlynmi? A hlavne, keď sa na tie veterné mlyny premení samotná inscenácia? Interaktívne predstavenie pre dospelých Potulného dividla J+T, rozohráva neistý príbeh s istým koncom. Výborná komédia v podaní hercov Potulného dividla J+T Medzibrod, kde je Cervantesa ako šafranu, ale boj s veternými mlynmi prebehne s plnou parádou.

Vstupné:3€

Sviatok Sedembolestnej Panny Márie

Sedembolestnú Pannu Máriu si uctievať Slováci ako svoju národnú Patrónku. V iných krajinách je známa pod menom „Bolestná Panna Mária“ (lat. Virgo Maria Dolorosa). Samozrejme, „sedem“ je symbolické číslo. Panna Mária mala vo svojom živote mnoho bolestí. Celý jej život je popretkávaný nečakanými, bolestnými udalosťami. Číslo sedem v biblickom slova zmysle znamená plnosť. No predsa tradícia hovorí o konkrétnych siedmich bolestiach, ktoré Panna Mária vo svojom živote prežila. Sú to:

1. Prorocko Simeona v chráme („tvoju dušu prenikne meč“)
2. Útek do Egypta pred kráľom Herodesom, ktorý chcel zabiť malého Ježiša
3. Strata dvanásťročného Ježiša v chráme
4. Stretnutie s Ježišom na krížovej ceste
5. Ukrižovanie a smrť Ježiša
6. Snímanie z kríža
7. Ježišov pohreb

Prvé stopy sviatku Sedembolestnej Panny Márie badať v 15. storočí. Prvá zmienka o ňom pochádza z roku 1412, kedy sa o ňom hovorilo na cirkevnom sneme v Kolíne nad Rýnom. Pre celú Cirkev bol ustanovený pápežom Benediktom XIII. v roku 1727. Ten istý pápež povolil, aby sa Sedembolestná Panna Mária uctievala ako Patrónka Slovenska. Najväčšou národnou svätynou Sedembolestnej Panny Márie je u nás bazilika minor v Šaštíne. Dejiny tohto chrámu siahajú do roku 1564. Za baziliku minor bola vyhlásená pápežom Pavlom VI. v roku 1964. Ten istý pápež v roku 1966 riadne ustanovil a vyhlásil Sedembolestnú Pannu Máriu za hlavnú Patrónku Slovenska. Každoročne na tento sviatok a na Turíce tisíce pútnikov putujú do šaštínskej baziliky, kedy bývajú hlavné púte, aby si uctili našu Patrónku a vyprosili pomoc v bolestiach a utrpení každodenného života.

Úcta k Sedembolestnej v dátumoch:

- 4. storočie - začína sa teologicky uvažovať o bolestiach Panny Márie. Píšu o nich sv. Ambróz, sv. Pavlín z Noly, sv. Augustín a sv. Efrém.
- 6. storočie - zachovala sa nám dramatická báseň o Pánovom umučení, pripisovaná sv. Gregorovi Naziánskemu, v ktorej sú tiež dojemné verše o bolestiach Jeho Matky, Panny Márie.

• po roku 1000 - veľké rozšírenie úcty Máriiných bolestí vplyvom rytierskeho zmyšľania. Mnohí sa malby Márie stojacej pod krížom svojho Syna a rástol tiež počet kostolov postavených na uctenie bolestnej Matky. Vítaným námetom pre majstrov slova bol „nárek Panny Márie“.

Medzi týmito básňami vyniká doteraz neprekonaná Stabat Mater dolorosa, ktorej autorom je pravdepodobne Jacopone da Todi.

• 1412 - prvý doteraz známy záznam z Kolína, kde miestny cirkevný snem zaviedol sviatok na odčinenie urážok husitov voči ukrižovanému Kristovi a jeho Matke. Odtiaľ sa tento sviatok rozšíril do celej Európy pod rôznymi menami a s rozličnými dátumami.

• 1482 - flámsky farár Ján Coundenberghe šíri úctu k siedmim bolestiam. Súčasne sa šíri Bratstvo Siedmich bolestí Panny Márie, hneď schválené a podporované pápežmi (Alexander VI. roku 1495).

• 1722 - Benedikt XIII. situáciu vyriešil, keď tomuto sviatku určil meno - Sviatok Sedembolestnej Panny Márie a ustanovil aj dátum - piatok pred Kvetnou nedeľou.

• Popri tomto sviatku v stredoveku vznikol aj druhý sviatok s týmto titulom, slávený v polovici septembra, rozširovaný najmä reholou Sluhov Panny Márie. Povolil ho Inocent III.

• 1814 - Pius VII. predpísal tento sviatok pre celú katolícku Cirkev.

• 1913 - Pius X. ustálil liturgickú reformou ako trvalý deň sviatku na 15. september.

• 1927 - slovenskí veriaci na čele s biskupmi podali žiadosť do Ríma o povolenie pridať v loretánskych litániach prosbu Matka sedembolestná, oroduj za nás. Túto však 8. apríla 1927 Kongregácia obradov zamietla. O dva týždne na ďalšom zasadnutí sa rozhodlo pozitívne v tom zmysle, že sa dovoľuje pridať prosba: „Oroduj za nás, Matka Sedembolestná“, s odpoveďou: „Aby sme sa stali hodní prísľubení Kristových.“

zivotopisysvatych.sk

77. výročie SNP

Slovenské národné povstanie je významnou udalosťou v dejinách ľudstva. Prišlo o život mnoho ľudí. takmer v každej rodine niekto chýbal. Aj obyvatelia našej obce sa zapojili do povstaleckého hnutia. A preto nesmieme zabudnúť. Túto významnú udalosť sme si s členmi JDS v Polomke a pedagogmi základnej školy pripomenuli 27. augusta 2021.

Zároveň vám prinášame stručný prehľad o priebehu SNP.

Od jari 1944 do spoločenského hnutia na Slovensku zasiahli aj dôsledky rozvoja partizánskeho hnutia. Do činnosti partizánskych jednotiek sa aktívne zapájali dezertéri z armády, rasovo prenasledovaní a sovietski vojnoví zajatci. Rozmach partizánskeho hnutia znepokojenú vládu donútil vyhlásiť stanné právo. Na nátlak nemeckého veľvyslanca prezident Dr. Tiso súhlasil s príchodom okupačných jednotiek na Slovensko. Stalo sa tak 29. augusta 1944 v doobedňajších hodinách. Veliteľ ilegálneho vojenského ústredia vydal rozkaz na branný odpor armády. Začalo sa Slovenské národné povstanie. Východoslovenské divízie boli okamžitým zásahom Wehrmachtu odzbrojené a porazené. Fašistické vojská obsadili hlavné mesto a značné priestory na západnom a východnom Slovensku. Ráno 30. augusta 1944 povstalecké jednotky prišli do Banskej Bystrice, ktorá sa stala politickým a ekonomickým centrom Povstania. Prvé boje sa uskutočnili v Strečnianskej tiesňave. Po poslednej mobilizácii počet povstalcov vzrástol na 60 000.

Povstalecké vojská bojovali pod názvom 1. československá armáda na Slo-

vensku. Do 7. októbra 1944 bol veliteľom tejto armády generál Ján Golian, neskôr ho na tomto poste vystriedal generál Rudolf Viest. Prvá etapa obrany povstaleckého teritória trvala od začiatku Povstania do 10. septembra 1944. V tejto etape dosiahli povstalci stabilizáciu frontu. V druhej etape, ktorá trvala od 10. septembra 1944 do 18. októbra 1944, prichádza na slovenské územie zo Sovietskeho zväzu 1. čs. letecký stíhací pluk a 2. čs. paradesančná brigáda. Tretia etapa trvala od 18. októbra 1944 do obsadenia Banskej Bystrice okupačnými jednotkami, kedy prebehla generálna nemecká ofenzíva na povstalecké územie z Maďarska.

V septembri 1944 prebrala správu povstaleckého územia Slovenská národná rada. Stala sa vrcholným politickým, zákonodarným a výkonným orgánom. V obciach a mestách sa začali formovať revolučné národné výbory. Počas Povstania pri veliteľstve 1. čs. armády na Slovensku pôsobili aj vojenské misie spojeneckých mocností: sovietska misia 1. UF pod velením mjr. Ivana Ivanoviča Skripku-Studenského, americká vojenská misia s por. Jamesom Holtom Greenom a britská misia s mjr. Sehmmom. Veliteľom oddielu francúzskych partizánov bol George Bazzer de Lannurien. Povstania sa zúčastnili prislušníci 32 národov a národností.

-rr

Tešíme sa do školy

Po dvojmesačnom oddychu škola znovu ožila. Pedagógovia i žiaci sa tešili zo spoločného stretnutia. No najviac nedočkavosti a radosti bolo vidieť na tvárach najmladších žiakov - prváčikov. Starší spolužiaci ich privítali krátkym kultúrnym programom. Pani riaditeľka im poprialala veľa chuti do učenia a všetkým prítomným úspešný školský rok.

ZŠ

SPOLOČENSKÁ KRONIKA JÚL 2021

Narodení: 1, Prihlásení: 0, Odhlásení: 7, Zomretí: 5, Počet obyvateľov k 31.08.2021 - 2903

SPOMÍNAME

Odišli cestou, ktorou kráča každý sám, no brána spomienok zostane dokorán. Hoc Vás už niet medzi nami, v našich srdciach zostávate stále s nami.

Dňa 21. augusta sme si pripomenuli smutné 6. výročie úmrtia našej mamy, starej a prastarej mamy **Márie Brozmanovej** a 17. septembra si pripomenieme 25. výročie úmrtia otca, starého a prastarého otca

Jozefa Brozmana
S láskou spomínajú synovia s rodinami a ostatná rodina

...

Chorobou unavený tíško si zaspal, Zanechal si všetkých, ktorých si mal rád. S tichou spomienkou ku hrobu chodíme, pri plameni sviečok sa za Teba modlíme. Neúprosný osud Ti nedoprial s nami dlhšie byť, v našich srdciach budeš navždy žiť.

Dňa 20. septembra si pripomenieme tri dlhé smutné roky, ako nás navždy opustil náš drahý manžel, otec, brat a kmotor

Ivan Švidraň

S nehynúcou láskou spomína manželka Emília, syn Erik s rodinou, dcéra Ivana s rodinou, sestry Emília a Anna s rodinami, kmotrovci, ostatná rodina, susedia a priatelia.

SPOMÍNAME

Žiaľ, srdce unavené prestalo biť a nebolo lieku, aby mohol ďalej žiť. Ďakujeme rodine, blízkym príbuzným, susedom, priateľom a známym, spolužiakom a všetkým, ktorí sa dňa 16. augusta 2021 prišli rozlúčiť a na poslednej ceste odprevadiť nášho drahého zosnulého

Františka Šandora

z Mlynskej ulice 11.

Zároveň všetkým ďakujeme za prejavnú sústrasť a kvetinové dary Smútiaca manželka a synovia Roman s rodinou a Martin s priateľkou.

INZERCIA

Vežmem do prenájmu poľnohospodársku pôdu. Cena 33€/ha. Tel: 0910 975 941

Škôlkarske okienko

V auguste celý pedagogický kolektív usilovne pracoval na vylepšovaní pracovného prostredia. Vypratali sme a vymaľovali sklady aj izolačné miestnosti. Zriadili sme učiteľské kabinety, zborovňu, sklady didaktických pomôcok, vynovili sme riaditeľňu, a to všetko za pomoci kolegyň a ich rodinných príslušníkov, ktorí odpracovali desiatky hodín. Tiež nám svoju pomocnú ruku priložili aktívni dôchodcovia František V. a Jozef G. pri príprave regálov a všetkých potrebných úprav. Otecko budúceho prváčika Tomáš Š. nám previezol nábytok do škôlky. Verejne a úprimne všetkým zúčastneným ďakujem, spoločnými silami sme

zvládli pripraviť začiatok nového školského roka.

Okrem spomenutého sme zriadili dve dočasné triedy, keďže detí pribúda. Od 1.9.2021 nadobudol platnosť zákon o povinnom predprimárnom vzdelávaní a všetky deti, ktoré do 31.8.2021 dovŕšili vek 5 rokov, sú povinné navštevovať výchovno-vzdelávací proces v materskej škole. Neúčast detí musí zákonný zástupca ospravedlniť podobným spôsobom ako v škole, inak príde o rodinné prídavky.

Tento školský rok začíname trochu inak, s novými kolegyňami, s novými triedami, ale aj s rozlúčkou s bývalou kolegyňou, dlhoročnou riaditeľkou

Elenou Lunterovou. Veľa rokov bola súčasťou našej MŠ, veľa rokov pracovala ako riaditeľka MŠ a zaslúžila sa deťom a ich výchove. Veľa kolegyň a spolupracovníkov sa stalo súčasťou jej života a zotráva v ich spomienkach. Tento školský rok však začíname bez nej. Preto dovoľ, pani riaditeľka, dnes, keď sa ocitáš na ceste k zaslúženému oddychu Ti touto cestou poďakovať, zaželať veľa pekných a slnečných dní v kruhu svojich najbližších, hlavne zaželať veľa pevného zdravia a vysloviť Ti jedno úprimné - ďakujem.

„Pred nami je úplne nový druh života, plný zážitkov, ktoré čakajú len na to, ako sa to stane. Niektorí tomu hovoria „dôchodok.“ Ja tomu hovorím blaženosť. /Betty Sullivan/

Vengerová Janka

Leto prišlo rekonštrukčným prácam

Napriek tomu, že leto je obdobím dovoleniek a relaxu, nám sa podarilo urobiť množstvo práce na zveladení obce.

Objektov, ktoré by sme chceli opraviť, zrekonštruovať a dať im nový šat či využitie, je v našej obci viacero. Podľa rozpočtových možností a pripravenosti projektovej dokumentácie a schvaľovacích konaní sa snažíme postupne obnoviť tie, ktoré to najviac vyžadujú. Jedným z nich je aj pamätník obetiam II. svetovej vojny pri cintoríne, ktorý už značne poškodil zub času a aj priestor okolo neho si pýtal úpravu. V prvej etape, ktorú sme stihli do konania sa pietneho aktu k 77. výročiu SNP, sa odstránilo staré oplotenie, vybudovali sa nové oporné múriky, vykonali sa terénne úpravy a vybudoval sa nový prístupový chodník. V ďalšej etape je potrebné uskutočniť obnovu samotného pamätníka. Na tento úkon potrebujeme súhlas autora diela, prípadne jeho dedičov. Získali sme ústny súhlas, avšak pre začatie prác ho potrebujeme v písomnej podobe a na základe možností budúročné-

ho rozpočtu budeme v obnove pamätníka pokračovať.

Na rok 2021 boli rozpočtované priestriedky na stavebné práce projektu Odvodnenie a zvod povrchových vôd na uliciach: Sama Chalupku, SNP a Ždiarska- priepust a odvodnenie do Ždiarskeho potoka. Zo stavieb máme odsúhlasenú rekonštrukciu budovy papiernictva a pokračovanie v budovaní chodníka v Hámri. Zámer na Ulici Sama Chalupku skomplikovali pozemky vo vlastníctve Železníc Slovenskej republiky a tým pádom stavebné povolenie nie je ešte platné. Z tohto dôvodu sme pristúpili k realizácii projektu rekonštrukcie papiernictva, kde strecha a krov už boli v dezolátnom stave. Podľa platného stavebného povolenia a projektovej dokumentácie je naplánovaná nadvstavba, v ktorej bude umiestnená obecná knižnica. Naším cieľom je dostať túto stavbu pod fóliu tak, aby do nej nezatekalo a všetky sily presunúť na stavebné práce na odvodnenie Ulice Ždiarskej. Chceme využiť každý deň dobrého počasia na práce v ex-

teriéri. Ak sa počasie zhorší, budeme pokračovať na rekonštrukcii papiernictva. Počas stavebných prác je predajňa papiernictva presťahovaná do budovy pošty, avšak po dohotovení diela sa vráti späť do vynovených priestorov.

Počas leta v období zvýšenej tvorby a následnej likvidácie vegetácie na dvoroch a záhradách, si občania istotne všimli, že na kompostovisku, kam trávu a iný bioodpad vyvážali, je plocha na jeho uskladnenie upravená, vybetónovaná a poskytuje väčší priestor na uskladnenie a manipuláciu na odkladanie komodít, ktoré tam patria. Na potreby správneho kompostovania sa zakúpil mlecí voz a bubnový preosievač. K tejto technike však bude potrebné zakúpiť ešte prekopávač a upraviť plochu mletého materiálu tak, aby sme ho mohli bezpečne používať. Zároveň je potrebné riešiť aj parkovanie nakúpenej techniky výstavbou garáže v areáli kompostoviska a čističky odpadových vôd.

Ing. Ján Lihan, starosta obce

Kalendár zo života ľudského a kolobehu prírody, z roku 1848

September.

- 3.9. Hrozno je na trhu.
- 6.9. Drienky sa červenajú.
- 7.9. Bača, dolu z holi!
- 8.9. V Radvani je veselo.
- 10.9. Trepačka ľanu nastáva.
- 13.9. Lastovička ide svetom.
- 15.9. Kapustné hlavy rastú.
- 16.9. Už je po hrmaviciach.
- 21.9. Deň a noc v rovnote.
- 23.9. Hady, žaby sa pokryli.
- 27.9. Všetok krm je v šope.
- 28.9. Málokde sliepky nesú.
- 29.9. Muchy sa potratili.
- 30.9. Ozimina dobre schodí.

Folklorný festival Horehronské dni spevu a tanca v Helpe býva každoročne veľkým sviatkom všetkých Horehroncov, ako aj ostatných hostí, ktorí obľubujú tento festival. Tento rok

Horehronské dni spevu a tanca

aj účinkujúcich bolo menej. Ale o to s väčšou chuťou sa všetci pripravovali a tešili. Veď kde sa

sobotu ráno, keď si ľudia robia nákupy v Cebeačku, my zas len s troma kuframi nastúpení na namerestí... A nasledoval naozaj veľmi náročný deň. Zložil sa v škole, presunúť sa na faru, kde sme v našej réžii predviedli program venovaný polomskému nárečiu „Po Polvonski.“ Raz o jedenástej a po programe rýchlo bežať na obed, na generálku večerného programu, potom naspäť na faru druhýkrát „Po Polvonski“ povragať divákovi a remeselníkom, ktorí predvádzali na fare svoje výrobky /nechyboval aj náš Jozef Frgelec a jeho bruslaky a baranice,/ že naše nárečie je jedinečné, a že s tými našimi mäkkeňami je to kadejak. Furmaňi, čo mekkeňa rosvazali sa kusťocok opili, a tak to aj dopadlo, že sitko povozili dobludu a ot ftedi dade mekkeň nedame a dade dame aj de netreba- aj na poštel, na huš, aj do mašti, ale najťažšie je povedať sešťstisestosešdesťšesť. Diváci veľmi ocenili naše vysúpenie, zabavili sa našim frkom, a mohli sme si dopriať kus oddychu pred večerným programom. V progra-

me Hlasy dosiaľ nepoznané III, venovanému výnimočným, no

predstavili FS Urpín, FS Mladost, FS Šumiačan, a FSK Zavača spolu s nami v réžii Mirky Kulfasovej. Tanečný program popretkávaný video nahrávkami výpovedí ve-

menej známym spevákom sme išli povzbudiť aj našich - Mareka Turčina a Mariána Vernárskeho, ktorí hájili farby Polomky a Jána Šuchaňa, ktorý spieval s chlopmi zo Závadky za doprovodu našej súčasnej hudby z Helpy. Nuž veľa menej známych spevákov pekne spieva....a to už roztancoval hľadisko Vlado Michalko, žeby aj diváci boli aktívni. Konečne prišiel na rad náš regionálny scénický program „Keď bude po tom tak“, v ktorom sa

dúchíc skupín, ktorý sa dotkol aj vážnej témy-korony a jej dopadu na jednotlivé kolektívy, zožal dokonca aj stendikovejš, alebo tľapkaňa po stojačky, ako to nazýval Tuli. A veru sme sa všetci vyhrdili, aj diváci aj účinkujúci a veľmi sme precítili slová Martina Urbana, keď povedal na záver: „Keď bude po tom...tak bude dobre.“ To sme si už ale vydýchli po celom dni, spätené kroje odložili a večerné programy a zábavu si ešte užili. Nedelne ráno býva po takejto náročnej sobote tiež náročné, keďže sme vystupovali s deťmi, o desiatej sme už boli na generálke. Naše deti sa v programe Ján Ambróz a Horehronci po našom zahráli a pospievali a aj oni mali z tohoročnej Helpy pekný zážitok. Veď s takým dobrým spevákom na javisku nebývajú často. Pre nás bol tohoročný festival v Helpe náročný, ale výnimočný a veľmi sme si ho užili.

sa konal 13.-15. augusta. Cieľom festivalu je vyhľadávanie, uchovávanie, spracovávanie a prezentácia prejavov tradičnej ľudovej kultúry regiónov Slovenska s dôrazom na Horehronie a Pohronie. Počas troch festivalových dní sa predstavujú komponované scénické programy, tradičné remeslá a kuchyňa, etnografické výstavy, ľudové zábavy a mnohé ďalšie aktivity. Po minuloročnej pauze, sa program trochu upravil, chýbali stánky, tradičná kuchyňa a

stretne najviac folkloristov a známych z Horehronia, ak nie na Helpe? Brezinky malé a veľké sa zhostili príprav. V piatok pred sobotňajším programom sme si dali v našom kine generálku aj s hosťami z Maďarska, členmi maďarského súboru, ktorí chceli vidieť náš nácvik. Nuž sme im predviedli celý program, ktorý sme pripravili. Možno nám miestami aj nerozumeli, ale vedúce to nešli vynachváliť. A takto povzbudení sme odštartovali tohoročný festival. V

M. Pisárová
Foto: Samuel Maruškin,
SOS Banská Bystrica

3 Valachov valasi

Pod mohutným hrabom, prvým svedkom nežnej lásky Vihelmíny a Ioannisa, pod akýmisi vyvýšeným kopčekom pripomínajúcim manželské lôže, zahaleným smaragdovým zamatom už celý rok snívaj pokojný sen po boku Ioannisa Vihelmína. Možno to bol smútok, možno starosti o synov i vnukov v nejstej dobe a možno už i jej pokročilý vek, to všetko ukončilo jej životnú púť, lebo ako sa hovorí:- Proti veku nieta lieku.-

A je tu 7. september ANNO DOMINI 1451 – bitka pri Lučenci, ktorá završila spor medzi Jánom Huňadym a Jánom Jiskrom. Jiskra, katolícky šľachtic z Moravy, stojí na čele bratríckych vojsk, hrad Muráň je v rukách bratríkov. A čo poddaní? Vyhnú sa horehronskí valasi boju za záujmy nových pánov?

Ako divá horda prehnali sa bratrícki žoldnier Horehroním, aby násilne prinútili valachov zúčastniť sa bitky pri Lučenci proti Huňadymu. Napriek vynikajúcej bojovej príprave tam preliali svoju mladú

krv dvaja Tošeho synovia a jeden Sergiuov syn. Tomáš, Jakub a Filip zahynuli mečmi Uhrov pod velením Štefana Bebeka. Ťažkú a smutnú pieseň spieval les, keď k hrobom starých rodičov pribudli hroby milovaných vnukov.

Ján Jiskra s prestávkami kolonizoval Slovensko 22 rokov. (Výsledkom jeho pôsobenia bolo udomácnenie češtiny na Slovensku ako spisovného, literárneho a kultúrneho jazyka slovenskej národnosti takmer 400 rokov).

Ťažká chmára dopadla na salaš, vzduch bol hustý a jesenné dažde nemali konca i keď valasi muránskeho panstva ešte vždy požívali výhodu dávky quinquagesimy, čiže päťdesiatku.

Starnúci Toše stráca elán a podobne prežíva stratu syna i Sergiu.

Hrad Muráň bol však zhromaždiskom bratríkov a tak počas ich pôsobenia na hrade, hrad sa dožil i slušnej obnovy, na ktorú potrebovali i značné finančné a materiálne prostriedky a neraz i manuálnu

prácu poddaných pričom nevynechali ani valachov.

Tak smútok na salaši bol často prehlúšaný časťami nečakanými návštevami z hradu, pred ktorými sa viac ako muži schovávali na tajných miestach dievčence a mladé ženy.

Matej Korvín, nový uhorský kráľ, mladší syn Jána Huňadyho ANNO DOMINI 1461 dal vybudovať proti hradným Čechom muránsky nedaleko Nižnej Slanej pevnosť Muráňok. Bratríkov na určitú dobu z hradu vypudil gróf Štefan Zápoľský.

Každá rana sa ako tak zacelí, salaš oživa a rodina je už prepojená s dedinkou i susednými dedinkami v údolí.

Valasi a honelníci!

Prežili sme ťažké časy, máme vojenské povinnosti i pri obrane hraníc, nezabúdajme na pravidelný výcvik a keďže väčšina z nás patrí k východnému rítu, neplatíme cirkevný desiatok a nemali by sme mať povinnosť robotovať.

Ročne dávame 5 oviec zo 100 a 5 capov zo 100 kôz. Kto má voly platí 1 groš.

Máme povinnosť byť ozbrojený kušou.

Zvýšili sme chov dobytka a máme nové druhy oviec, vieme vyrábať nové výrobky. Máme plné temlovy bryndze.

Držme sa bratia i bratia valasi!- ukončil svoj príhovor Toše. – Neodmietajme pánom službu, ak nechceme, aby náš majetok bol zhabaný v prospech panovníka- poznamenal Dimitrios.

-A nechodme po zboji, lebo prideme o všetko, čo máme. O tom by nám vedeli povedať starí valasi z Uble, z Koromle, z Uliča, z Tibavy, ale aj z Gemera.- ozval sa Alex.

Hej aj z Uhornej, ale aj z Liptova, Turca zo Zvolenskej i Trenčianskej župy a aj tí, čo hľadajú lepší život na Morave, kde založili Valašské Meziříčí, ale aj tí v Radhošti a Vsetíne.- doplnil rozhovor opäť Dimitrios.

Ženy a dievčatá popri svojich ženských prácach uznanlivo a s pochopením počúvali tento vážny mužský dialóg a vzápätí pripravovali večeru z posledných jesenných dubákov, ktorých vôňa pozývala na večeru všetkých osadníkov salaša.

Temlov- kozí žalúdok prispôsobený na dočasné uskladnenie bryndze.

Mária Ocelová

Život na horách je pomalší. Skialpinizmus vám dovolí zvolniť

Meria len 163 centimetrov, ale až v dospelosti si uvedomila, aká je malá. Majestátna a zasnežené hory jej ukázali, kto je tu pánom. Prechádzkami po nich na rodnom Horehroní a neskôr aj v Európe či Patagónii našla, čo hľadala. Pokoj a ticho.

Pre dvojnásobnú striebornú medailistku z majstrovstiev sveta v skialpinizme a možnú slovenskú jednotku na zimnej olympiáde v Cortine d'Ampezzo 2026 Mariannu Jagerčíkovú (35) je to dôležitejšie ako cenné kovy a úspechy vo Svetovom pohári.

„Najskôr som sa bála, že mi profesionálne súťaženie skriví pohľad na krásu nášho športu. Paradoxne som vďaka nemu na horách viac ako v minulosti,“ vraví rodáčka z Polomky.

Ako ste sa dostali ku skialpinizmu?

Rodičia ma viedli k športu už od malička. Lyžovala som od dvoch rokov. Chodili sme na Ďumbier, Chopok či Kráľovu hoľu. Ku skialpinizmu som sa dostala postupne. Definitívne v pätnástich, keď som úplne prepadla prechádzkam s otcom v prírode na lyžiach. Chodieval aj s kamarátmi, ktorí sa venovali jaskyniarstvu, a občas vzal aj mňa.

Aj vám sa páčili jaskyne?

No najmä to bol jediný spôsob, ako sa v zime dostať do jaskýň v Nízkych Tatrách. Bez skialpinistického výstroja by to nešlo.

Jaskyne v zime a na lyžiach, to neznie zle. Práve príroda vám najviac učarovala? Jej krása rozhodla, že sa z klasického lyžovania vydáte na skialpinistickú cestu?

Ten svet na horách je akýsi pomalší. Žijeme v bláznivej a rýchlej dobe. Všade sa ponáhľame, nestíhame. Cez skialpinizmus som zistila, že je pekné spomaliť. Preto som sa k nemu viac a viac vracala. Bola som v puberte, dospievala som. Objavila som hory, krásnu prírodu, nezabudnuteľné výhľady. Spoznala som množstvo skvelých ľudí. A hlavne som zistila, že nie je podstatná jedna vec.

Aká?

Zistila som, že sa niekedy zbytočne naháňame za akousi cenou, ktorú u ľudí máme. Veľkosť hôr vám dá objektívnejší pohľad. Tam rozhoduje mocná príroda. Postupne pridete na to, že niektoré „samozrejme“ veci v bežnom živote sú tam hore úplne malichernosti. Navyše som sa vo výškach cítila výborne. Lepšie ako v typickej spoločnosti. Hľadala som niečo iné.

Skialpinizmu ste prepadli ako pätnásťročná. Na vrcholnú kariéru ste sa však odhodlali až ako 31-ročná. Prečo taká dlhá pauza?

Tých 16 rokov som chodila len do hôr kvôli zážitku či mentálnemu reštartu. Nebolo to však žiadne vychádzkové jazdenie, dosahovala som vysoké rýchlosti. Uvedomovala som si to, lebo som ostatných kamarátov strácala. Oni ma nahovárali, či to nevykúšam. Najprv som príliš nechcela.

Prečo?

Bála som sa, že mi súťaženie vezme to, od čoho som utekala. Naháňanie sa za výsledkom namiesto relaxu. Chcela som len byť v horách a bodka. Najskôr som to len skúsila. Zistovala som, ako to chodí. Našla

som si kamarátov i konkurentov. Postupne sa ukazovalo, že som v skialpinizme dobrá. Niekde vnútri sa vo mne prebudila tá spiaca športovkyňa, ktorou som chcela byť. Ešte predtým som to takto aktívne skúšala s lezením a horolezectvom. Tam to bolo tvárou v tvár s niekým, bavilo ma to. Som prvou Slovenkou, ktorá zvládla výstup na Fitz Roy v Patagónii. Mne však nešlo o nejaký historický kúsok, skôr som to chcela zažiť. Bola to rodinná záležitosť, liezli sme aj s priateľom a dokázali sme to.

Tá spomínaná súťaživosť vás pridržala aj pri skialpinizme?

Áno. Bola to pre mňa šanca a oddala som sa jej naplno. Ten uponáhľaný život dole pod horami má aj svetlú stránku. Dávať si nejaký cieľ – v živote, v práci... Dávala som si postupne aj tie skialpinistické a páčilo sa mi to. Napredovala som, motivovalo ma to. Keby som stála na mieste a stagnovala, nikam by to nevedlo. Vďaka výsledkom sa mi podarilo získať viac času na tréning. Našla som v tom naplnenie, lebo vlastne sa mi vďaka naháňaniu sa za progresom či výsledkami podarilo byť viac v horách. To je skvelý obchod. (úsmev)

Obávali ste sa, že vám profesionálna príprava pokríví pohľad na skialpinizmus. Zjavne sa jej to nepodarilo, alebo áno?

Keď mám sezónu, je to stále príprava, tréning. Mám obmedzenia. Nemôžem ísť hocikam, hocijako a v hocikakej rýchlosti. Musím rešpektovať nastolený rámec pravidiel. Mám trénera, ktorý mi veľmi pomáha sa na to čo najlepšie pripraviť. Zároveň však nemám limity v tom, keď si chcem ísť skialpovať v rámci voľného času. Áno, musím sa na ňom šetriť a mať disciplínu, ale stále sa mi to rovnako páči.

Spomínate si, kedy vás ten profesionálny rámec zabrzdil?

Stáva sa, že je vonku krásne počasie, vychádza slnko a ja by som chcela ísť na skialpy. Keby som to však preháňala, možno by môj progres nebol dostatočný, prestalo by ma to baviť a bolo by to celé kontraproduktívne. Niekedy sa niečoho vzdáte, aby ste neskôr dostali niečo dobré.

Ako sa tréning odlišuje od bežnej skialpinistickej vychádzky do hôr?

Mám to veľmi rozmanité, ale v podstate stále chodím do hôr, iba niekedy by som tam najradšej bola štyri hodiny a môžem byť maximálne dve, aby som sa neunavila. Trénujem zhruba 15 hodín týždenne s výstrojom. Z toho asi 70 percent v nízkych intenzitách. Treba si však uvedomiť, že tieto nízke intenzity sú pre bežného človeka dosť vysoké. Musel by poriadne zabráť, aby mi stíhal. Mávam aj intervalové tréningy vo vysokých tepových frekvenciách či špeciálne cvičenia – napríklad na prezúvanie lyží. Ak na tom niekto stratí zopár sekúnd, budú mu chýbať v záverečnom finiši.

Spomínali ste výstroj. Aký je rozdiel medzi ľahším a ťažším?

Ľahký výstroj tvoria lyžiarky – jedna má 500 gramov – a lyže, z ktorých každá má spoločne s viazaním asi 750 gramov. Profesionálny výstroj je ťažší ako ten pre bežného človeka. Zložitejšie sa s ním jazdí,

je užší a krehkejší. Ťažší výstroj obsahuje okrem toho aj batoh. Váži okolo kilogramu a pol.

Čo v ňom je?

Povinný lavínový výstroj. Lopatka, sonda, vyhľadávač, ak by nás zasypalo. Okrem toho máme aj ľahšie nohavice a bundu, ak by nám bolo chladnejšie. Samozrejme, musím mať na hlave po celý čas aj prilbu.

Chvíľu sa ide rýchlo, potom zasa veľmi pomaly, raz do kopca, inokedy zasa dole. Vnímate to rovnako?

Áno, áno, aj my chodíme dole kopcom ako Peťa Vlhová, len nie tak rýchlo (smiech). Musíme si na ten kopec však aj vyšliapať.

V roku 2026 bude mať skialpinizmus premiéru pod piatimi kruhmi. Plánujete sa v Cortina d'Ampezzo predstaviť?

V tom čase budem mať 41 rokov. Nevieť, či dovedty dokážem byť na vrcholnej výkonnosti. Teraz mám 35 a cítim sa dobre. Som vo forme, nemám zdravotné problémy. Je pravda, že vrcholovo jazdím na skialpoch len päť rokov, ale aj tak visí nad Cortinou veľký otáznik. Rada by som dovedty vydržala, ale je to ešte veľmi ďaleko.

Je to motivácia navyše, predĺžiť si kariéru aj po štyridsiatke?

Jednoznačne! Pre náš šport to znamená veľa. Olympiáda je vrchol, mnohé športy sa tam túžia dostať. Verím, že ukážeme krásu skialpinizmu. Budem sa snažiť, ale nič nesľubujem.

Skialpinizmus má viacero disciplín. Na ktorú sa špecializujete?

Jazdím všetky. Najlepšie výsledky – dve strieborné medaily z majstrovstiev sveta či dve víťazstvá v rámci Svetového pohára – prišli v šprinte. Sú to asi najstresovejšie preteky. Prilíš ich neoblubujem, ale asi mám predpoklady byť v nich úspešná.

V atletike je šprint na sto či dvesto metrov, v biatlone sa ide na 7,5 kilometra. Aký dlhý je skialpinistický šprint?

Musíme zvládnuť kopec so zhruba sedemdesiatmetrovým prevýšením a ešte

ho aj musíme zlyžovať dole. Obvykle to zvládneme za tri-štyri minúty. Na vrchole si lyže vyzúvame, prebehne kúsok a potom si ich obujeme a zlyžujeme spomínaný kopec dole. Máme tam aj bránky, ktoré musíme obísť. Celý šprint funguje na vyradovacom systéme – štvrtfinále, semifinále, finále. V každom kole je viacero skupín po šesť pretekárov – vo štvrtfinále štyri, v semifinále dve. Postupne sa z pavúka vykryštalizuje poldesiat najlepší, ktoré bojujú o víťazstvo.

Aký je recept na víťazstvo?

Byť čo najrýchlejší a nepozerať sa, čo robia ostatní pri prezúvaní.

Prečo?

No lebo sa zabudnete a spomalíte. Takže, klapky na oči a sústrediť sa na svoj výkon. (úsmev)

Dlhodobu žijete vo Francúzsku, rovnako ako Veronika Velez-Zuzulová. Jej nasledovníčka Petra Vlhová získala veľký kríšťalový glóbus v zjazdovom lyžovaní.

Sledujete to?

Pravdaže, sledovala som Veroniku i teraz Petru. Dosiahli fantastické výkony, držím Petre palce aj naďalej. Veľa pretekárov skialpinistov prešlo z alpského lyžovania k nám. My nemáme takú konkurenciu.

Nepýtajú sa Slovenky na Vlhovú?

Vôbec nie. V našom kruhu Svetový pohár v zjazdovom lyžovaní veľmi neriešime. Máme svoje preteky, sústreďujeme sa na seba.

Vizitka Marianny Jagerčíkovej

Narodila sa 9. septembra 1985 v Brezne. Vyrastala v horehronskej obci Polomka, momentálne žije vo Francúzsku. Lyžuje od dvoch rokov. Skialpinizmu sa venuje od pätnástich, v 31 rokoch s ním začala aj profesionálne. Patrí do svetovej špičky, má dve strieborné medaily z majstrovstiev sveta. Vybojovala ich v roku 2019 vo Švajčiarsku aj o dva roky neskôr v šprinte. Okrem toho má aj dve pódiové umiestnenia vo Svetovom pohári.

Michal Gavroň PRAVDA, foto: archív M.J

